

GEORGE ORWELL

Kitaplar ve Sigaralar

Çeviri: BEGÜM KOVULMAZ

♥ can
modern

GEORGE ORWELL
KİTAPLAR VE
SİGARALAR

Can Modern

Kitaplar ve Sigaralar, George Orwell

İngilizce aslından çeviren: Begüm Kovulmaz

Books v. Cigarettes

İlk baskı: *Shooting an Elephant and Other Essays*, Secker and Warburg, 1950

Bu çeviriye kaynak alınan basım: *The Collected Non-Fiction*, Penguin Books, 2017

© 2022, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: Mart 2022, İstanbul

Bu kitabın 1. baskısı 10 000 adet yapılmıştır.

Dizi editörü: Emrah Serdan

Düzeltili: Melis Oflas

Mizanpaj: Bahar Kuru Yerek

Dizi ve sanat yönetmeni: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Kapak uygulama: Bilal Sarıteke

Baskı ve cilt: İMAK Basım Yayın Ticaret ve Sanayi Limited Şirketi

Akçaburgaz Mah. 137. Sokak No: 12

Esenyurt, İstanbul

Sertifika No: 45523

ISBN 978-975-07-5625-2

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Maslak Mah. Eski Büyükdere Cad. İz Plaza Giz, No: 9/25, Sarıyer / İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com/9789750756252

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 43514

GEORGE ORWELL
KİTAPLAR VE
SİGARALAR

DENEME

İngilizce aslından çeviren

Begüm Kovulmaz

♥can

George Orwell'in Can Yayınları'ndaki diğer kitapları:

Bin Dokuz Yüz Seksen Dört, 1984

Hayvan Çiftliği, 2001

Burma Günleri, 2004

Aspidistra, 2005

Paris ve Londra'da Beş Parasız, 2015

Boğulmamak İçin, 2015

Wigan İskelesi Yolu, 2016

Papazın Kızı, 2017

Bir İdam, 2021

Selam Olsun Katalonya'ya, 2021

Edebiyat Üzerine, 2022

Savaş Günlükleri, 2022

GEORGE ORWELL, 1903'te Hindistan'ın Bengal eyaletinin Montihari kentinde doğdu. Ailesiyle birlikte İngiltere'ye döndükten sonra, öğrenimini Eton College'de tamamladı. Gerçek adı Eric Arthur olan Orwell, 1922-1927 yılları arasında Hindistan İmparatorluk Polisi olarak görev yaptı. Ancak imparatorluk yönetiminin içyüzünü görünce istifa etti. 1950'de yayımladığı *Shooting an Elephant* (Bir Fili Vurmak) adlı kitabı, sömürge memurlarının davranışlarını eleştiren makalelerin derlemesidir. İkinci Dünya Savaşı'nın sonlarına doğru yazdığı *Hayvan Çiftliği*, Stalin rejimine karşı sert bir taşlamadır. Orwell'in en çok tanınan yapıtlarından *Bin Dokuz Yüz Seksen Dört*, bilimkurgu türünün klasik örneklerinden biri olmanın yanı sıra, modern dünyayı protesto eden bir romandır. *Burma Günleri* ise, Orwell'in Burma'daki (bugünkü Myanmar) İngiliz sömürgeciliğini dile getirdiği ilk kitabıdır. Orwell 1950'de Londra'da öldü.

BEGÜM KOVULMAZ, İstanbul Üniversitesi İngiliz Dili Edebiyatı mezunu. 2000 yılından beri editörlük ve çevirmenlik yapıyor. Susan Sontag, Oliver Sacks, Angela Carter, George Orwell, Rudyard Kipling gibi yazarları çevirdi.

İçindekiler

Kitaplar Sigaralara Karşı	11
Kitapçı Anıları	17
Bir Kitap Eleştirmeninin İtirafları	25
Edebiyatın Önleneşi	31
Sağıyla Soluyla Benim Ülkem	49
Bangor'dan Aşağı	57

KİTAPLAR SİGARALARA KARŞI

Birkaç yıl önce, gazete editörü bir arkadaşım fabrika işçileriyle birlikte yangın nöbeti tutuyormuş. İşçilerin çoğunun okuduğu ve onayladığı gazetesi hakkında konuşmaya başlamışlar ama edebiyat sayfasını nasıl bulduklarını sorduğunda şöyle cevap vermiş işçiler: “O bölümü okuduğumuzu sanmıyorsun, değil mi? Çoğu zaman on iki şilin altı penny tutarında kitaplardan söz ediyorsun! Bizim gibiler bir kitap için o kadar para harcamaz.” Arkadaşım bunların Blackpool’a günübirlik gezi için birkaç pound harcamayı sorun etmeyen tipler olduğunu da ekledi.

Kitap satın almanın, hatta okumanın ortalama insanın güç yetiremeyeceği pahalı bir hobi olduğu düşüncesi öyle yaygın ki ayrıntısıyla incelenmeyi hak ediyor. Saat başına penny hesabı yapıldığında okumanın bedelinin tam olarak ne kadar tuttuğunu kestirmek zor fakat kendi kitaplarımın envanterini çıkarıp toplam fiyatlarını hesaplayarak bu konuda bir başlangıç yaptım. Başka giderlerimi de göz önünde bulundurarak son on beş yılda kitaplara ne harcadığımı az çok kestirmeye çalıştım.

Sayıdığım ve bedelini belirlediğim kitaplar burada, apartman dairemde bulunanlar. Aynı sayıda kitabı da başka bir yerde tutuyorum, dolayısıyla gerçek toplama

ulaşmak için çıkan sonucu ikiyle çarpacağım. Düzelti kopyaları, kapaksız ciltler, ucuz kâğıt kapaklı baskılar, broşürler veya dergiler gibi ıvır zıvırı, ciltlenip kitaplaştırılmadıkları sürece hesaba katmadım. Dolap diplerinde biriken çerçöp kitapları da –eski ders kitapları ve benzerleri– saymadım. Yalnızca kendi isteğimle satın aldığım ya da başka türlü elime geçerse alacağım ve elimden çıkarmayı düşünmediğim kitapları hesaba kattım. Bu kategoride, farklı yollarla edindiğim 442 kitabım olduğunu tespit ettim:

Satın alınanlar (çoğu ikinci el).....	251
Bana verilen veya kitap kuponlarıyla aldıklarım	33
Değerlendirmem için verilenler ve hediye edilenler ...	143
Ödünç alıp geri vermediklerim	10
Geçici olarak elimde bulunanlar.....	<u>5</u>
TOPLAM.....	442

Fiyatlandırma yöntemine gelince, satın aldıklarımın belirleyebildiğim kadarıyla tam fiyatını kaydettim. Bana verilenleri, geçici olarak ödünç aldıklarım veya ödünç alıp geri vermediklerimi de tam fiyatıyla listeledim. Böyle yaptım çünkü kitap vermek, kitap ödünç almak ve kitap çalmak birbirini az çok dengeleyen şeyler. Gerçekten bana ait olmadığı halde elimde bulunan kitaplar var fakat pek çok başka insanda da bana ait kitaplar bulunuyor; dolayısıyla ücretini ödemediğim kitapların satın aldığım fakat artık sahip olmadığı kitapları dengelediği söylenebilir. Diğer yandan değerlendirme kopyalarının ve hediye gelenlerin yarı fiyatını kaydettim çünkü sahaftan alsam ödeyeceğim yaklaşık fiyat buydu ve çoğu da satın alacak olsam sahaftan alacağım kitaplardı. Kitap fiyatları için bazen tahmin yürütmek zorunda kaldım

ama belirlediğim rakamlar fazla uçuk değil. Fiyatlar aşağıdaki gibiydi:

	£	s.	d. ¹
Satın alınanlar	36	9	0
Hediye edilenler	10	10	0
Değerlendirme kopyaları, vs.	25	11	9
Ödünç alınıp geri verilmeyenler	4	16	9
Ödünç verilenler	3	10	0
Raflar	2	0	0
TOPLAM.....	82	17	6

Başka bir yerde duran kitaplarımı da hesaba katınca toplam bedeli 165 pound 15 şilin olan 900 kitabım olduğu anlaşılıyor. Yaklaşık on beş yılın birikimi bu – hatta bahsettiğim kitaplardan bazıları çocukluğumdan kaldığı için aslında daha uzun süre söz konusu ama biz on beş yıl diyelim. Demek ki her yıla 11 pound 1 şilin düşüyor, fakat tüm okuma giderlerimi hesaplamak için toplama eklenmesi gereken başka masraflar da var. En önemli kalem gazete ve dergiler için harcadıklarım, bunun için yılda 8 pound eklemek makul görünüyor. Yılda sekiz pound'a iki günlük gazete, bir akşam gazetesi, iki pazar gazetesi, bir haftalık eleştiri dergisi ve bir-iki de aylık dergi alınabiliyor. Böylece rakam 19 pound 1 şiline çıkıyor fakat genel toplama ulaşmak için tahmin yürütmek gerekiyor. Kitaplara para harcayan birinin elinde sonradan parayı nereye harcadığını gösterecek bir şey kalmıyor genelde. Kütüphane üyelikleri böyledir, insan bazı kitapları, özellikle

1. £sd: Britanya'da ondalık sisteme geçilmeden önceki para birimi sistemi, *librae* (pound), *solidi* (şilin) ve *denarii* (penny) olarak açılır. Bu sistemde 1 şilin 12 penny, 20 şilin bir pound'a karşılık geliyordu. (Y.N.)

Penguin kitaplarını ve başka ucuz edisyonları da alıp kaybediyor veya atıyor. Fakat belirlediğim diğer rakamlar temel alındığında, bu tür masraflar için toplama yılda 6 pound eklemek yeterli olacakmış gibi görünüyor. Dolayısıyla son on beş yıllık okuma masrafımın yılda yaklaşık 25 pound dolayında olduğu anlaşılıyor.

Yılda yirmi beş pound kulağa fazla geliyor olabilir ama başka giderlerinizle kıyaslanınca iş değişiyor. Haftada yaklaşık 9 şilin 9 penny'ye denk geliyor ve bugün bu paraya yaklaşık 83 (Players marka) sigara alınabiliyor; savaştan önce bile bu miktara 200 sigaradan fazlasını alamazdınız. Fiyatların şu haliyle, tütüne kitaplardan çok daha fazlasını harcıyorum. Haftada 170 gram tütün içiyorum ve otuz gramı yarım *crown*¹ ettiğinden yılda yaklaşık 40 pound ödemiş oluyorum. Savaştan önce, 30 gramı 8 penny'ken bile aynı tütün için yılda 10 pound'dan fazla harcıyordum; günde 6 penny'den bir pint bira içsem, bu iki kalem yılda yaklaşık 20 pound edecekti. Ulusal ortalamanın pek de üstünde olmasa gerek bu rakam. 1938'de bu ülkenin insanları içki ve sigara için kişi başına yılda yaklaşık 10 pound harcadı; fakat nüfusun yüzde 20'sinin on beş yaş altında çocuklar ve diğer yüzde 40'ının kadın olduğunu hesaba katarsak, sigara ve içki için ortalama vatandaşın bunlar için yılda 10 pound'dan fazlasını harcadığını tahmin edebiliriz. 1944'te, bu kalemler için yapılan kişi başı harcama 23 pound'un altında değildi. Kadınları ve çocukları önceki gibi hesaba katarsak, kişi başı 40 pound'un mantıklı bir rakam olduğu anlaşılıyor. Yılda 40 pound her gün bir paket Woodbines ve yarım pint yumuşak içimli birayı anca karşılıyor – buna muazzam bir bütçe denemez. Tabii şimdi kitap fi-

1. Ondalık öncesi sistemde 10 şiline karşılık gelen para birimi. (Y.N.)

yatları da dahil olmak üzere her şeyin fiyatı zamlandı; yine de, okumanın maliyeti, ödünç almak yerine kitap satın alsanız ve çok sayıda dergiyi takip etmeniz bile sigara ve içkinin toplam maliyetinden fazla etmiyor.

Kitapların fiyatıyla kişinin onlardan sağladığı fayda arasında belli bir ilişki kurmak zor. “Kitap” klasmanı roman, şiir, ders kitabı, referans kitap, sosyoloji tezleri gibi pek çok türü kapsıyor, bunların uzunluğu ve fiyatı, özellikle sahaftan kitap satın alma alışkanlığı olanlar için birbirine karşılık gelmiyor. 500 mısralık bir şiire on şilin verebilir, yirmi yıl boyunca olmadık anlarda danışacağınız bir sözlüğe altı penny ödeyebilirsiniz. İnsanın tekrar tekrar okuduğu kitaplar, kişinin zihin dekorunun bir parçası haline gelip hayata karşı duruşunu değiştiren kitaplar, şöyle bir karıştırıp baştan sona okumadığı kitaplar, bir oturuşta bitirip haftaya unuttuğu kitaplar vardır ve bunların parasal bedeli aynı bile olabilir. Fakat kişi okumayı sinemaya gitmek gibi bir eğlence olarak görüyorsa o zaman bedelini aşağı yukarı tahmin etmek mümkün olur. Roman ve “hafif” edebiyattan başka bir şey okumuyorsanız ve okuduğunuz her kitabı satın aldıysanız harcayacağınız miktar –kitabın fiyatı sekiz şilin olsa, okumanız dört saat sürse– saat başına iki şilindir. Sinemada daha pahalı koltuklardan birinden film izlemenin ücretiyle yaklaşık aynı. Daha ciddi kitaplara odaklansanız ve okuduğunuz her kitabı satın alsanız da masrafınız hemen hemen aynı olacaktır. Bu kitapların fiyatı daha fazladır ama okuması da daha uzun sürecektir. İki durumda da okuduktan sonra kitaplar elinizde kalacaktır ve onları satın aldığınız fiyatın yaklaşık üçte birine satmanız mümkün olacaktır. Yalnız ikinci el kitap alıyorsanız okuma gideriniz tabii çok daha düşük olacaktır; saatte altı penny daha doğru bir tahmin olur. Diğer yandan, kitap satın almak yerine özel kütüphaneden ödünç alırsanız

Kitap satmayı meslek edinmek ister miyim peki? Her şeyi hesaba katarsak, işverenin nezaketine ve dükkânda mutlu günler geçirmiş olmama rağmen – hayır.

Kitap alma alışkanlığı, sigara tiryakiliğinden gerçekten daha mı pahalı? *Kitaplar ve Sigaralar*, George Orwell'in yıllar içinde şu veya bu şekilde edindiği kitapların ve kişisel geçmişinin bir envanterini çıkararak bu soruya ironik bir dille yanıt aramasıyla başlıyor. Bir yazıda çalıştığı sahafı ziyaret eden ilginç tiplere dair gözlemlerini anlatırken, bir başka yazıda çağlar boyu değişmeyen bir eleştirmen tiplemesinin profilini çiziyor.

Dünyaya bakışını ve soluduğu edebiyat atmosferini yansıtan bu denemelerde Orwell kıvrak kalemi ve ince mizahıyla ifade özgürlüğünü, bir nesne olarak kitabı, vatanseverliğin ne anlama geldiğini ve "hafif" edebiyatı tartışıyor. *Kitaplar ve Sigaralar*, bir kitapseverin kaleminden bir seçki.

#kitap #kitapçılık #edebiyat #yazarlık #ifadeözgürlüğü #savaş #ekonomi

 can

canyayinlari.com | [f](#) | [t](#) | [t](#) | [t](#) canyayinlari

deneme

ISBN 978-975-07-5625-2

9 789750 756252